

Kan bare gjengis offentlig i
anonymisert form, jf. domstoloven
§ 130 første ledd

NORGES HØYESTERETT

Den 13. februar 2025 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Matheson, Bergsjø og Østensen Berglund i

HR-2025-263-U, (sak nr. 25-015517SIV-HRET), sivil sak, anke over beslutning:

A (advokat Knut Gunnar Brindem)

mot

X kommune (X Kommune
v/advokat Ida Eieland)

B (advokat Vibeke Meland)

avsagt slik

K J E N N E L S E :

Sakens spørsmål og bakgrunn

- (1) Saken gjelder anke over lagmannsrettens beslutning om ikke å samtykke til å fremme anke over dom i barnevernssak, jf. tvisteloven § 36-10 tredje ledd.
- (2) A (far) og B (mor) har tre barn sammen. Saken her gjelder de to yngste barna, C, født 00.00.2012, og D, født 00.00.2016. Deres eldste datter er nå over 18 år og er under frivillig ettervern fra barnevernet. Alle er født i Algerie.
- (3) I februar/mars 2023 samtykket mor til midlertidig plassering av begge barna under barnevernets omsorg. På dette tidspunktet hadde A og B felles foreldreansvar for barna, og det forelå en avtale om at barna hadde delt fast bosted. Det ble ikke innhentet samtykke fra far til plasseringen av barna.
- (4) Barneverns- og helsenemnda i Y traff 15. mars 2024 vedtak med slik slutning:
 - «1. X kommune overtar omsorgen for C, født 00.00.2012 og D, født 00.00.2016, jf. barnevernsloven § 5-1 bokstav f, jf. bokstav a, jf. § 1-3.
 2. C skal bo i barnevernsinstitusjon, jf. barnevernsloven § 5-3.
 3. D skal bo i fosterhjem, jf. barnevernsloven § 5-3.

4. C og B gis rett til samvær med hverandre 1 – én -gang per uke av 1 – en - times varighet per gang.
 5. C og A gis ikke rett til samvær eller annen kontakt med hverandre, jf. barnevernsloven § 7-2 tredje og fjerde ledd.
 6. D og B gis rett til samvær med hverandre annenhver uke av 2 – to - timers varighet per gang.
 7. A og D gis ikke rett til samvær eller annen kontakt med hverandre, jf. barnevernsloven § 7-2 tredje og fjerde ledd.»
- (5) A krevde rettslig overprøving av vedtaket. B gjorde bruk av sine partsrettigheter og nedla påstand om at kommunen frifinnes.
- (6) Parallelt med barnevernssaken har det pågått en sak etter barnelova om foreldreansvar og fast bosted for barna. Trøndelag tingrett kom i juli 2024 til at mor skal ha foreldreansvaret alene, og at barna skal ha fast bosted etter barnelova hos henne. Fars anke til lagmannsretten førte ikke frem. Denne avgjørelsen ble rettskraftig ved ankeutvalgets kjennelse 9. januar 2025 (HR-2025-40-U), hvor fars anke til Høyesterett ble forkastet.
- (7) Trøndelag tingrett avsa 11. september 2024 kjennelse i barnevernssaken om stansing av fars krav om overprøving av omsorgsovertakelsen til det foreligger rettskraftig avgjørelse i saken etter barnelova. Den delen av saken som gjelder samværsfastsettelsen, ble ikke stanset.
- (8) Trøndelag tingrett avsa 7. oktober 2024 dom med slik domsslutning:
- «1. X kommune frifinnes for krav fra A om samvær mellom C og A, jf. barneverns- og helsenemndas vedtak punkt. 5.
 2. I barneverns- og helsenemndas vedtak punkt 7 gjøres den endring at A og D gis rett til samvær med hverandre en gang hvert år med en times varighet per gang. X kommune gis adgang til å føre tilsyn under samværene, jf. barnevernsloven § 7-2 første ledd.»
- (9) For samværet mellom far og D ble avgjørelsen avsagt under dissens, idet rettens leder kom til at det burde fastsettes et minimumssamvær på 3 ganger per år.
- (10) Far anket tingrettens dom. Frostating lagmannsrett avsa 18. desember 2024 beslutning med slik slutning:
- «Det gis ikke samtykke til at anken fremmes.»
- (11) Lagmannsretten fant at vilkåret i tvisteloven § 36-10 tredje ledd bokstav c ikke var oppfylt, og at samtykke derfor ikke kunne gis.
- (12) A har anket til Høyesterett. Han har i korte trekk anført at lagmannsrettens og tingrettens vurdering er feil, og at det fastsatte samværet mellom far og barna er i strid med barnevernsloven § 7-2 og Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 8.
- (13) Det er blant annet vist til at fars rettigheter ble krenket gjennom over halvannet år, idet barna ble midlertidig plassert uten at det ble innhentet samtykke fra ham, og uten at han ble

informert om plasseringen. Det ble ikke truffet akuttvedtak, og far fikk ikke samvær i perioden. Tidsforløpet brukes nå som begrunnelse for at far ikke skal få mer samvær med barna.

- (14) Når det gjelder samværet fastsatt for far og D, har far ikke tillit til at barneverntjenesten frivillig vil øke samværsomfanget. For spørsmålet om samvær mellom far og C, bygger avgjørelsen om samværsnekt på et for tynt grunnlag, da det ikke er forsøkt å utrede fars samhandling med gutten eller fars samværskompetanse. Guttens problemer eskalerte først etter at han ble tatt bort fra far. Det er feil at gutten har et ambivalent forhold til å treffe faren sin. A har lagt ned påstand om at lagmannsrettens beslutning oppheves.
- (15) *X kommune* har inngitt anketilsvar hvor det i korte trekk er anført at lagmannsrettens beslutning er riktig og basert på forsvarlig saksbehandling. Kommunen slutter seg til lagmannsrettens vurdering av at tingrettens dom er basert på riktig rettsanvendelse og bevisbedømmelse, og at det ikke er mangler ved tingrettens saksbehandling eller beslutningsgrunnlaget. Anken er påstått forkastet.
- (16) *B* har inngitt anketilsvar hvor kommunens anketilsvar tiltres.

Ankeutvalgets syn på saken

Problemstillingen og ankeutvalgets kompetanse

- (17) Spørsmålet i saken er om det var riktig av lagmannsretten ikke å gi samtykke til å fremme anken fra A over tingrettens dom. Vilklårene for samtykke fremgår av tvisteloven § 36-10 tredje ledd, som lyder:

«Anke over tingrettens dom i sak om barneverns- og helsenemndas vedtak etter barnevernsloven kan ikke fremmes uten lagmannsrettens samtykke. Samtykke kan bare gis når

- a. anken gjelder spørsmål som har betydning utenfor den foreliggende sak,
- b. det er grunn til å behandle saken på ny fordi det er framkommet nye opplysninger,
- c. det er vesentlige svakheter ved tingrettens avgjørelse eller saksbehandling, eller
- d. dommen går ut på tvang som ikke er vedtatt av nemnda»

- (18) Lagmannsretten kan altså bare gi samtykke til ankebehandling hvis minst ett av vilklårene i bokstav a til d er oppfylt.
- (19) Ankeutvalgets kompetanse er begrenset til å prøve lagmannsrettens saksbehandling. Dette omfatter blant annet om de lovbestemte vilklårene for ankebehandling i lagmannsretten er oppfylt. Ved denne prøvingen har utvalget full kompetanse, jf. HR-2020-661-S avsnitt 60.
- (20) Lagmannsretten har i denne saken vurdert samtykkespørsmålet etter tvisteloven § 36-10 tredje ledd bokstav c om vesentlige svakheter ved tingrettens avgjørelse eller saksbehandling. I lys

av anførselene i anken til lagmannsretten var dette et riktig utgangspunkt. Også for ankeutvalget er spørsmålet om vilkåret i bokstav c er oppfylt.

Rettslige utgangspunkter

- (21) Barnevernsloven § 7-1 slår fast at barn og foreldre har rett til samvær og kontakt med hverandre, hvis ikke noe annet er bestemt. Samvær må vurderes konkret i hver sak og for hvert barn. Ved vurderingen skal barnets beste være et grunnleggende hensyn, jf. barnevernsloven § 1-3. Barnet har rett til å bli hørt, jf. barnevernsloven § 1-4 og HR-2021-474-A avsnitt 35.
- (22) I HR-2020-662-S avsnitt 124 og 130 understreker Høyesterett at EMD ikke har satt noen bestemt norm for samværsomfanget, jf. også HR-2021-474-A avsnitt 37. Utgangspunkt ved vurderingen er at en omsorgsovertakelse skal være av midlertidig karakter, jf. avsnitt 125 i storkammerdommen fra 2020:
- «Den konkrete vurderingen må ta utgangspunkt i at en omsorgsovertakelse – enten den ventes å bli relativt kortvarig eller mer langvarig – skal være av midlertidig karakter. Målsettingen må være at omsorgen skal føres tilbake til foreldrene så snart omstendighetene gir grunnlag for det, og samværet må fastsettes slik at dette formålet ivaretas best mulig.»
- (23) I utgangspunktet må det legges til grunn at det er best for barn å bo hos foreldrene, jf. HR-2020-662-S avsnitt 111 og 116. Der barnets og de biologiske foreldrenes interesser er motstridende, må myndighetene avveie interessene mot hverandre med særlig vekt på barnets beste, jf. avsnitt 53 i den samme storkammeravgjørelsen:
- «Der barnets og foreldrenes interesser er i konflikt, fremhever EMD i [Strand Lobben-dommen] avsnitt 206 at myndighetene må finne en rimelig balanse – 'strike a fair balance' – mellom disse interessene. Men domstolen understreker at det skal legges særlig vekt på hensynet til barnets beste, og at foreldrenes interesser kan måtte vike – 'particular importance should be attached to the best interests of the child which, depending on their nature and seriousness, may override those of the parents'. Interessene må altså balanseres mot hverandre, men hensynet til barnets beste skal tillegges særlig vekt.»
- (24) Så lenge gjenforening mellom foreldre og barn er målet, stiller det krav til samværenes kvalitet og hyppighet. Og selv når gjenforening ikke er mulig, har det en egenverdi å bevare familieband dersom dette ikke er til skade for barnet, jf. HR-2020-661-S avsnitt 144 og HR-2021-474-A avsnitt 39. Samværsordningen må uansett ikke utsette barnet for en urimelig belastning, jf. HR-2020-662-S avsnitt 129 og HR-2021-474-A avsnitt 40.
- (25) Målet om gjenforening kan etter EMDs praksis oppgis der foreldrene er særlig uegnet, der gjenforening vil skade barnets helse og utvikling, eller der det har gått betydelig tid, jf. HR-2020-661-S avsnitt 129. Der målet om gjenforening ligger fast, skal formålet med samværene være å styrke og utvikle båndene mellom foreldre og barn, jf. HR-2020-662-S avsnitt 128.
- (26) Samværsordningen må videre fastsettes på et tilstrekkelig og oppdatert beslutningsgrunnlag, jf. HR-2020-661-S avsnitt 171, der det heter:

«Vedtakene etter barnevernloven må bygge på et tilstrekkelig og oppdatert beslutningsgrunnlag, inneholde en balansert og tilstrekkelig bred avveining og ha en tilfredsstillende begrunnelse. Hvilke krav som stilles, beror på omstendighetene i den enkelte sak og hva slags tiltak det er tale om.»

- (27) I rettspraksis skilles det mellom saker der målsettingen om gjenforening mellom biologiske foreldre og barn fremdeles står ved lag, og saker der man ikke lenger ser gjenforening som mulig. Men det går ikke noen skarp grense. Det vil være en glidende overgang mellom tilfeller hvor det er klart at barna skal tilbake til biologiske foreldre innen kort tid, og til saker der tilbakeføring er urealistisk i alle fall på kort sikt, se HR-2021-474-A avsnitt 48. Samværsomfanget kan derfor ikke alene styres av hvordan målsettingen om gjenforening vurderes. Der hensynet til barnet klart tilsier et begrenset samvær med foreldrene, kan man ikke se bort fra dette ut fra en overordnet og generell målsetting om gjenforening.

Spørsmålet om det er vesentlige svakheter ved tingrettens avgjørelse eller saksbehandling, jf. tvisteloven § 36-10 tredje ledd bokstav c

- (28) Lagmannsretten har etter ankeutvalgets syn tatt et korrekt rettslig utgangspunkt for vurderingen etter tvisteloven § 36-10 tredje ledd bokstav c når den uttaler:

«Vilkåret i tredje ledd bokstav c om ‘vesentlige svakheter’ innebærer at svakheten må være kvalifisert. Det må knytte seg spesielle forhold til avgjørelsen som med tyngde taler for at samtykke blir gitt. Svakheterne må være identifisert, jf. HR-2019-1001-U avsnitt 17, og kan gjelde selve resultatet, begrunnelsen eller det faktiske og rettslige avgjørelsesgrunnlaget, jf. Rt-2014-1034 avsnitt 16 og HR-2017-776-A avsnitt 51. Det er ikke tilstrekkelig for å gi anketillatelse etter denne bestemmelsen at lagmannsretten ikke kan se bort fra at resultatet kan bli et annet ved ankebehandling. Det må være noe vesentlig å utsette på tingrettens saksbehandling eller realitetsvurdering, se Skoghøy ‘Tvisteløsning’ 4. utgave, side 1156. Høyesterett har i HR-2014-2129-U avsnitt 15 og 16 uttalt at det skal ‘en god del til’.»

- (29) Etter en grundig drøftelse har lagmannsretten kommet til at det ikke hefter vesentlige svakheter ved tingrettens dom. Ankeutvalget ser annerledes på dette.
- (30) Tingretten stanset som nevnt den delen av saken som gjaldt fars krav om overprøving av omsorgsovertakelsen. I samværssaken ba imidlertid kommunen om at tingretten tok stilling til spørsmålet om gjenforening med far. Til dette uttaler tingretten:

«Retten mener dette spørsmål ligger utenfor rammen for rettens behandling av fars krav om samvær. Fars krav om opphevelse av omsorgsovertakelsen er stanset. Gjenforeningsmålet må vurderes i lys av fars omsorgsevne, som krever en bredere gjennomgang av saken, for å få tilstrekkelig grunnlag for overprøvingen. Retten tar derfor ikke stilling til fars omsorgsevne for D og C i denne omgang. Retten skal derimot vurdere fars evne og vilje til å ha samvær med barna som ikke utsetter dem for urimelig belastning.»

- (31) Tingretten har på denne bakgrunn ikke drøftet fars omsorgsevne og gjenforeningsformålet. Vurderingen av samværet synes likevel å bygge på at gjenforening ikke er aktuelt. Under drøftelsen av samværet med datteren D uttaler tingretten:

«Samværene skal ikke styrke tilknytningen mellom far og datter, som forberedelse til mulig gjenforening.»

- (32) Noen tilsvarende uttalelse finnes ikke i drøftelsen av samværet med sønnen C. Men også her synes tingretten å ha forutsatt at gjenforening ikke er aktuelt.
- (33) Gjennomgangen av rettspraksis ovenfor viser at det er en nær sammenheng mellom samværsomfang og spørsmålet om gjenforening er målet. Vurderingen av gjenforeningsmålet skal videre være grundig, jf. HR-2020-1229-U avsnitt 13. Riktignok har tingretten tatt høyde for at plasseringen av barna vil bli langvarig gjennom de rettslige utgangspunktene og den konkrete vurderingen. Det er likevel en klar svakhet ved dommen at gjenforening og fars omsorgsevne ikke er drøftet, samtidig som det i den konkrete fastsettelsen av samvær med barna er forutsatt at gjenforening ikke er aktuelt.
- (34) Plasseringen av barna i februar 2023 skjedde uten samtykke fra far, på tross av at foreldrene hadde avtalt delt fast bosted. Det ble ikke truffet noe vedtak overfor far, og han fikk ikke prøvd samværsspørsmålet før barneverntjenesten fremmet sak for nemnda i desember samme år. Statsforvalteren i Y har i forbindelse med en tilsynssak uttalt at «[m]ye taler for at» slikt vedtak burde vært truffet. Far ble på denne måten avskåret fra samvær med barna i en lengre periode.
- (35) I sin avgjørelse av samværsspørsmålet for de to barna har tingretten lagt vekt på at barna ikke hadde sett faren sin på to år, men har ikke problematisert årsaken til tidsforløpet. Samværet må som nevnt fastsettes ut fra en konkret vurdering av relevante hensyn, og samværet skal være til barnets beste. Feil i saksbehandlingen på et tidligere stadium kan imidlertid være relevant ved nåtidsvurderingen, jf. HR-2020-661-S avsnitt 153 og HR-2020-662-S avsnitt 60. Etter utvalgets syn er det på den bakgrunn en klar svakhet ved tingrettens dom at mulige feilsteg under saksbehandlingen ikke er tatt opp til drøftelse.
- (36) Tingretten har kommet til at samvær med far ville utsette *sønnen C* for urimelig belastning. Utvalget savner sikrere holdepunkter for dette standpunktet gjennom i det minste samværsobservasjoner. Slike observasjoner kunne på en bedre måte ha underbygget om det er nødvendig med nullsamvær. Tingretten har selv uttalt at det er en svakhet at samvær ikke har skjedd med noen av barna i regi av barnevernet eller en sakkyndig, men synes ikke å ha tillagt dette noen vekt. For ankeutvalget fremstår det på bakgrunn av sprikende forklaringer fra partene som uklart hvorfor det ikke er gjennomført samspillsobservasjoner. Den konkrete begrunnelsen for nullsamvær er lite overbevisende.
- (37) I tingrettens dom siteres guttens uttalelser til den sakkyndige i september 2024 om samvær med faren. Utsagnene etterlater en viss tvil om guttens syn, noe tingretten også synes å erkjenne. Det fremgår imidlertid at han var villig til å snakke med dommerne dersom de kom til institusjonen, som ligger rundt 30 minutters kjøring fra tinghuset. Etter utvalgets syn er det en svakhet ved tingrettens dom at man ikke benyttet seg av denne muligheten til å få et bedre beslutningsgrunnlag.
- (38) Utvalget legger til at nullsamvær har en side til i det minste ideen om kjennskap til sitt biologiske opphav. Dette synes ikke å være trukket frem i tingrettens dom, hverken direkte eller indirekte.

- (39) For *datteren D* har flertallet i tingretten fastsatt ett årlig samvær med faren med en varighet på én time. Også for samværet med henne er det en svakhet at utprøving av samvær ikke har skjedd i regi av barnevernet eller sakkyndig. Drøftelsen er dessuten ikke – i hvert fall ikke uttrykkelig – knyttet opp mot vilkåret i barnevernsloven § 7-2 tredje ledd om at det må foreligge «sterke og spesielle grunner» for at samværet skal begrenses sterkt eller falle helt bort.
- (40) Samlet sett er det etter ankeutvalgets syn vesentlige svakheter ved tingrettens dom. Vilkaaret i tvisteloven § 36-10 tredje ledd bokstav c er oppfylt, og lagmannsrettens beslutning må oppheves.
- (41) Ankeutvalget bemerker avslutningsvis at delingen av barnevernssaken slik det ble gjort her, var uheldig. Som utgangspunkt bør omsorgsvedtaket og samværet prøves i samme sak, også om det pågår en foreldretvistsak.

Konklusjon

- (42) Ankeutvalget er etter dette kommet til at lagmannsrettens beslutning må oppheves.
- (43) Kjennelsen er enstemmig.

S L U T N I N G

Lagmannsrettens beslutning oppheves.

Per Erik Bergsjø
(sign.)

Wilhelm Matheson
(sign.)

Cecilie Østensen Berglund
(sign.)